

Міжнародна
організація
праці

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗБОРУ
ТА ВИКОРИСТАННЯ ДАНИХ
ПРО БЕЗПЕКУ ТА ПІГІЄНУ ПРАЦІ

ВНЕСОК У ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛІ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ 8

ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ
28 КВІТНЯ 2017

www.ilo.org/safeday

Джерела даних для оптимізації збору й використання даних про безпеку та гігієну праці

Національні системи звітності, збору та аналізу даних про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання

Для запобігання нещасним випадкам та заподіяння шкоди здоров'ю, які впливають, пов'язані або виникають у процесі виконання роботи, уряди після консультацій з найбільш представницькими організаціями роботодавців і працівників повинні розробити, реалізувати й періодично переглядати узгоджену національну політику в галузі безпеки праці, гігієни праці та виробничого середовища. Для впровадження цієї політики компетентний орган або органи повинні забезпечити розроблення та застосування процедур повідомлення про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання роботодавцями і в разі потреби страховими організаціями та іншими відповідними установами, а також підготовку щорічних статистичних даних про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання [1]. Роботодавці зобов'язані самостійно повідомляти компетентний орган про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання або забезпечити надійну звітність. Державні або приватні страхові компенсаційні фонди та організації, які забезпечують страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, відповідають за збір та узагальнення інформації по кожному випадку, відомості про який були подані для отримання компенсації, забезпечення реабілітації, пенсії та додаткових пільг.

Інші джерела даних

Якщо можливо, для узгодження статистичних даних, підготовлених на основі даних, що надійшли з різних джерел, слід використовувати показники, які застосовують у національній системі звітності про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання.

МОП рекомендує створити координаційний комітет на національному рівні, який складається з представників уряду, інших установ, які подають статистичні дані про випадки виробничого травматизму, організацій роботодавців та працівників [2].

Інші сторони, які можуть бути залучені до подання звітності про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання [3]

- **Працівники:** можуть подати інформацію щодо власної ситуації, а також щодо ситуації в колег.
- **Профспілки:** дуже часто збирають дані про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання у відповідній галузі.
- **Інспектори праці:** розслідують серйозні нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання, а також під час відвідування підприємств можуть виявити раніше незареєстровані випадки.
- **Установи соціального страхування:** (медичне страхування, пенсійний фонд) отримують відповідну інформацію про наслідки професійних захворювань та довгострокові наслідки виробничих травм.
- **Лікарі, медсестри, лікарні та медичний персонал:** можуть подати первинну інформацію після лікування травм та професійних захворювань.
- **Співробітники поліції та аварійні служби:** часто є першими контактними особами під час надання допомоги в разі настання нещасних випадків, випадків фізичного насильства або недбалості та беруть участь у розслідуванні причин серйозних аварій на робочому місці в багатьох країнах.

Дослідження

Додатково до збору даних про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання у рамках національних систем повідомлення деякі країни використовують додаткові методи збору даних, а саме спеціальні дослідження, дослідження робочої сили або дослідження виробничого середовища [4].

Через велику вартість проведення великомасштабних досліджень країни часто вводять розділи про безпеку та гігієну праці до великих досліджень, а саме національних досліджень у галузі охорони здоров'я та досліджень робочої сили.

Дані санітарно-епідеміологічного нагляду

Системи нагляду в галузі гігієни праці, призначені для моніторингу рівня виробничої смертності і професійної захворюваності, як звичайно, створюють державні органи в рамках програм запобігання та/або компенсаційних програм, пов'язаних із професійними захворюваннями та виробничим травматизмом. До комплексної системи нагляду в галузі гігієни праці входить проведення індивідуальної та колективної оцінки стану здоров'я, реєстрації та повідомлення про виробничі травми та професійні захворювання, повідомлення про екстремальні випадки, дослідження, розслідування та перевірки. Крім того, інші дані регулярного національного та регіонального санітарно-епідеміологічного нагляду та адміністративні дані можуть забезпечити інформацію про стан здоров'я працівників, зокрема й про рівень смертності, захворюваності і травматизму в розрізі професій та галузей економіки. Вони можуть містити демографічні дані перепису, дані про смертність на основі свідоцтв про смерть, відомості лікарень та закладів первинної медико-санітарної допомоги, дані національної системи санітарно-епідеміологічного нагляду, дані реєстрів травм і захворювань (зокрема й онкологічних), реєстрів впливу канцерогенних агентів, лабораторних реєстрів, а також результати медичних перевірок, що провела інспекція праці або орган санітарного нагляду.

Статистичні дані інспекцій праці

Відповідно до [Конвенції МОП 1947 року про інспекцію праці \(№ 81\)](#), держави-члени повинні забезпечити повідомлення інспекцій праці про нещасні випадки на виробництві та випадки професійних захворювань відповідно до процедури, передбаченої національним законодавством або правилами. Статистичні дані інспекцій праці, зокрема й дані про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання, допомагають інспекціям праці у підвищенні потенціалу в галузі стратегічного планування, розроблення програм та оцінки інспекційної діяльності. МОП опублікувала два додаткових посібники для надання допомоги особам, які приймають рішення, інспекторам праці та іншим співробітникам управлінь праці в процесі збору, інтерпретації та подання даних інспекцій праці і сприяння розширенню співпраці між національними інспекціями праці, іншими державними установами та відповідними заінтересованими сторонами: Керівництво з гармонізації статистики інспекції праці [5] та Збір і використання статистики інспекції праці: стислий посібник [6].

Процедури повідомлення про інциденти

Реєстрація подій або інцидентів забезпечує інформацію у випадках, коли нагляд за фактичними травмами не забезпечує достатніх відомостей. Процедури повідомлення про інциденти, розроблені для швидкого виявлення небезпек, своєчасного вжиття профілактичних заходів та забезпечення оперативного контролю масштабних виробничих аварій, також можуть бути використані як джерела інформації. Відповідно до [Посібника МОП з питань охорони та гігієни праці](#), моніторинг та реєстрація подій або інцидентів має велике значення для реалізації заходів з безпеки та гігієни праці.

Звітність щодо сталого розвитку

Деякі підприємства, державні органи та НУО в усьому світі нині публікують звіти про сталий розвиток, до яких внесено інформацію про економічні, екологічні та соціальні наслідки повсякденної діяльності. Більшість цих звітів містять дані про безпеку та гігієну праці, а саме звіти, які відповідають [Керівним принципам звітності щодо сталого розвитку](#) Глобальної ініціативи зі звітності [7].

Міжнародні джерела інформації та інструменти

Незважаючи на те, що дані про безпеку та гігієну праці в різних країнах різні, дані одних країн та міжнародні джерела інформації можуть бути дуже цінними для інших країн, особливо тих, які не мають надійних національних статистичних даних. Наприклад, використання «середньої кількості нещасних випадків у розрізі галузей», зареєстрованої у певній країні, може дати інформацію про кількість нещасних випадків, яку можна очікувати. Відділ статистики МОП збирає та поширює щорічні статистичні дані про виробничі травми серед понад 100 країн. Дані збирають під час отримання нових або після перегляду відомостей від держав-членів.

Для заповнення прогалів у звітності та підвищення поінформованості про масштаби проблеми МОП оз-найомлює з глобальною оцінкою рівня виробничого травматизму та професійних захворювань, підготовленою на основі даних про рівень виробничого травматизму, що подають окремі держави-члени МОП, та даних Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) про глобальний тягар, спричинений захворюваннями [8]. Оновлені оцінні дані будуть опубліковані у вересні 2017 р. на **XXI Всесвітньому конгресі з питань безпеки та гігієни праці**.

Крім того, ВООЗ опублікувала оцінку тягаря захворювань, пов'язаних з виробничим середовищем [9]. Інші дослідники запропонували альтернативні способи моніторингу прогресу досягнення цілей сталого розвитку в галузі охорони здоров'я, зокрема цілі, викладеної у п. 8.8, на основі оцінки смертності або тягаря захворювань, пов'язаних з професійними факторами ризику [10].

База даних **ILOSTAT** містить річні дані, зібрані здебільшого за допомогою щорічної анкети МОП, яка охоплює широке коло питань, зокрема й показники гідної праці. До неї входять щорічні оцінки й прогнози МОП та ООН щодо низки показників.

ILOSTAT містить дані про безпеку та гігієну праці, зокрема щодо:

- ▶ смертельних нещасних випадків на виробництві, несмертельних виробничих травм – за статтю, видами економічної діяльності та професією, зокрема й щодо кількості випадків, а також поширеності серед 100 000 та 1 000 000 працівників, та з розрахунку на 100 000 та 1 000 000 відпрацьованих годин;
- ▶ кількості днів, утрачених у зв'язку з виробничим травмуванням – за статтю, видами економічної діяльності й видами занять;
- ▶ кількості днів, утрачених у зв'язку з виробничим травмуванням та тимчасовою втратою працездатності – за статтю, видами економічної діяльності й професією;
- ▶ статистики інспекцій праці, зокрема й кількості зареєстрованих робочих місць, які можуть бути відібрані для відвідувань, кількості інспекторів праці за статтю, кількості інспекційних відвідувань робочих місць протягом року, кількості інспекторів на 10 000 зайнятих осіб та кількості відвідувань на одного інспектора.

Посилання

- [1] Конвенція 1981 року про безпеку та гігієну праці (№ 155)
- [2] Резолюція про статистику виробничого травматизму (в результаті нещасних випадків на виробництві), ухвалена на 16-й Міжнародній конференції статистиків праці. МОП, Женева, 1998 р.
- [3] Удосконалення національних систем звітності, збору та аналізу даних про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання. МОП, Женева, 2012 р. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/publication/wcms_207414.pdf
- [4] Методичний посібник МОП з питань виробничого травматизму на основі даних дослідження домогосподарств та установ. МОП, Женева, 2008 р. http://www.ilo.org/global/publications/ilo-bookstore/order-online/books/WCMS_090996/lang--en/index.htm
- [5] http://www.ilo.org/moscow/information-resources/publications/WCMS_549040/lang--ru/index.htm
- [6] http://www.ilo.org/moscow/information-resources/publications/WCMS_549048/lang--ru/index.htm
- [7] <https://www.globalreporting.org/information/g4/Pages/default.aspx>
- [8] Безпека та гігієна праці: бачення щодо сталого запобігання. МОП, Женева, 2014 р. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/publication/wcms_301214.pdf
- [9] Prüss-Üstün et al., Preventing disease through healthy environments: a global assessment of the burden of disease from environmental risks. WHO, 2016. http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/204585/1/9789241565196_eng.pdf
- [10] GBD 2015 SDG Collaborators, Measuring the health-related Sustainable Development Goals in 188 countries: a baseline analysis from the Global Burden of Disease Study 2015. The Lancet, Volume 388, No. 10053, p. 1813–1850.

Проблеми, пов'язані зі збором достовірних даних про безпеку та гігієну праці

Відповідно до Програми сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй до 2030 р. та численних конвенцій, рекомендацій та протоколів Міжнародної організації праці (МОП) з питань безпеки та гігієни праці, держави взяли на себе зобов'язання щодо збору та використання достовірних даних про безпеку та гігієну праці [11]. Для забезпечення виконання цього зобов'язання держави повинні створити ефективні системи збору даних про безпеку та гігієну праці, завдяки яким буде забезпечено збір достовірної документації щодо нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, які можуть бути використані для виявлення нових небезпек та ризиків, визначення небезпечних галузей економіки, професій, бізнес-моделей і практики, політик, систем і програм на всіх рівнях (міжнародному, національному та на рівні підприємств), визначення пріоритетів та оцінки прогресу. Під час створення ефективних систем збору даних про безпеку та гігієну праці виникають певні проблеми, отже, державам потрібно знати про них під час створення та впровадження власних систем. Нижче подані проблеми, пов'язані зі збором даних про безпеку та гігієну праці, об'єднані у чотири категорії: А) Охоплення, Б) Точність, В) Порівняльність і Г) Своєчасність.

Охоплення

Проблема виключення даних про безпеку та гігієну праці з переліку вимог щодо повідомлення та реєстрації

У багатьох країнах правові рамки в галузі безпеки та гігієни праці та/або страхування від нещасних випадків на виробництві не встановлено. Вони не

охоплюють усіх галузей економіки та всіх категорій роботодавців і працівників. Отже, вимоги щодо повідомлення і реєстрації нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, установлені відповідно до цих правових рамок, не поширюються на велику кількість роботодавців та працівників. Галузі економіки, які здебільшого не охоплені правовими рамками, – сільське господарство, домашнє господарство та державний сектор. Необлікованими залишаються невеликі роботодавці, роботодавці та працівники, які працюють у неформальному секторі економіки, самозайняті працівники, трудові мігранти, сезонні, тимчасові працівники та працівники, зайняті неповний робочий час. Ці прогалини у звітності призводять до істотного заниження показників та підривають надійність і ефективне використання зібраних даних. Нинішні та майбутні тенденції у сфері охорони праці, зокрема й інтенсифікація міграційних процесів, старіння робочої сили та збільшення кількості тимчасових, нерегулярно зайнятих або зайнятих неповний робочий час працівників, призведуть до збільшення наявних прогалин у зборі даних, передбаченому цими правовими рамками, що не сприятиме поліпшенню стану безпеки та гігієни праці.

Нерідко певні випадки смертності на виробництві, виробничі травми та професійні захворювання залишаються незареєстрованими, тому що не встановлено їхнього зв'язку з професійною діяльністю. Професійних захворювань часто не враховують взагалі або перелік професійних захворювань, на який поширюються вимоги щодо повідомлення та реєстрації, обмежений, незважаючи на те, що, за оцінками МОП, у світі щороку помирає від травм 2 млн працівників [12].

Відповідно до вимог щодо повідомлення та реєстрації, часто не повідомляють про небезпечні явища, які потенційно можуть призвести до травмування або захворювань, а також про підозри на наявність професійних захворювань.

Запобігання нещасним випадкам на виробництві та професійним захворюванням залежить від усунення небезпек та виявлення ризиків виникнення нещасних випадків та захворювань.

Збір даних про небезпечні явища та підозри на наявність професійних захворювань має важливе значення для формування превентивної культури.

Вимоги щодо повідомлення та реєстрації звичайно викладені в схемах страхування від травмування на виробництві, а роботодавці часто зобов'язані лише повідомляти компетентний орган про випадки смертності і травмування на виробництві та професійні захворювання застрахованих осіб або випадки, коли за схемою страхування передбачено виплату компенсації. Вимога щодо повідомлення та реєстрації випадків смертності і травмування на виробництві та професійних захворювань лише застрахованих осіб або випадків, за якими за схемою страхування передбачено виплату компенсації, часто призводить до зниження звітних показників та спричиняє недостовірність зібраних даних.

Точність

Чинники, які призводять до зниження звітних показників та в результаті негативно впливають на точність даних

Навіть за умови встановлення правових рамок системи збору даних про безпеку та гігієну праці повинні функціонувати з урахуванням таких чинників:

- ▶ брак знань та розуміння з боку роботодавців, працівників та інших осіб, зокрема й з боку медичних працівників та служб щодо можливості/обов'язку повідомлення про нещасні випадки на виробництві та їх реєстрації, професійних захворювань, небезпечних явищ та підозр на наявність професійних захворювань;
- ▶ потреба в часі і зусиллях в процесі повідомлення та реєстрації;
- ▶ можливі негативні наслідки для потерпілих працівників;
- ▶ негативний вплив на репутацію роботодавців;
- ▶ несприятливі фінансові або інші правові наслідки для роботодавців;
- ▶ культурні відмінності в реагуванні на незначні аварії та небезпечні явища;
- ▶ латентний період професійних захворювань [13].

Під час запровадження систем повідомлення та реєстрації відповідальні органи, соціальні партнери та інші заінтересовані сторони повинні консультуватися й співпрацювати для усунення або мінімізації перешкод у забезпеченні відповідності вимогам щодо повідомлення та реєстрації.

Відповідальним органам потрібні ресурси для забезпечення підготовки роботодавців, працівників та інших сторін, відповідальних за повідомлення та реєстрацію, щодо їхніх обов'язків та забезпечення дотримання вимог щодо повідомлення та реєстрації.

Повідомлення про професійні захворювання і підозри на наявність професійних захворювань та їх реєстрація часто ускладнюються через брак спеціальних знань і навичок, потрібних для точної діагностики, а також можливості проведення періодичних медичних оглядів працівників, які наражаються на небезпеку. Отже, навіть за умови встановлення правових рамок професійні захворювання часто залишаються невиявленими.

Порівнянність

Чинники, які обмежують узгодженість даних

У багатьох країнах відповідальними в галузі безпеки та гігієни праці можуть бути декілька органів, а саме міністерства праці, охорони здоров'я, соціального захисту й зайнятості, державні і приватні страхові організації та інші сторони, зокрема й медичні установи та заклади охорони здоров'я. Органи влади також можуть діяти на національному, регіональному та місцевому рівнях. Органи влади можуть мати власні окремі механізми повідомлення та звітності, а також бази даних про безпеку та гігієну праці, проте вони часто не мають повноважень або можливості обмінюватися інформацією або об'єднувати дані різних органів.

Визначення основних термінів у галузі безпеки та гігієни праці відрізняються залежно від органу влади та країни. Навіть такі основні терміни, як «нешасний випадок на виробництві», неузгоджені, а отже, отримані дані по країнах здебільшого неможливо об'єднати або порівняти між собою. Додаткову термінологію та визначення часто розробляють для встановлення відповідності правилам призначення компенсацій за схемами страхування через травми на виробництві, що сприятиме реалізації дальших зусиль щодо запобігання нещасним випадкам на виробництві та професійним захворюванням [14].

Відомості про випадки смертності, травмування на виробництві або професійні захворювання працівника (чи працівників), який помер, дістав травму або захворів, а також про обставини нещасного випадку на виробництві, які потрібно подати згідно з вимогами систем повідомлення та реєстрації, також можуть значно відрізнятися залежно від органу влади та країни.

Як було зазначено в розділі «Охоплення», ухвалені списки професійних захворювань відрізняються в різних країнах, і в багатьох з них до таких списків внесено лише ті захворювання, які мають чітке професійне походження (наприклад, силікоз, мезотеліома тощо) або які можуть вважати професійними (наприклад, дерматит, глухота, хронічне розтягнення сухожиль травматичного характеру тощо). Однак в деяких випадках важко розпізнати і визначити, чи є захворювання професійним за своїм походженням. Наприклад, онкологічні захворювання, пов'язані з професійною діяльністю, характеризуються тривалим латентним періодом і їх важко розпізнати аж до моменту появи симптомів, які можуть з'явитися через декілька років роботи в умовах впливу небезпечних факторів. Тривалий латентний період ускладнює розпізнавання та визначення професійної етіології захворювань.

Своєчасність

Чинники, які перешкоджають аналізу даних або затримують їх збір

Коли з'являється потреба об'єднати дані по країні про безпеку та гігієну праці, отримані від декількох органів влади та інших державних чи приватних організацій, часто виникають затримки, якщо не налагоджено постійної співпраці та координації.

Невідповідність даних, що надійшли від різних органів та з різних джерел, може додатково затримувати обробку зібраних даних, а в деяких випадках унеможлиблювати подання достовірної звітності та здійснення аналізу.

Посилання

- [11] План дій МОП щодо виконання Програми сталого розвитку ООН до 2030 року. МОП, Женева, 2016 р. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-moscow/documents/publication/wcms_510727.pdf
- [12] Профілактика професійних захворювань: звіт «Всесвітній день охорони праці». МОП, Женева, 2013 р. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/publication/wcms_211589.pdf

- [13] Практичний посібник «Національна система реєстрації та повідомлення про професійні захворювання». МОП, Женева, 2013 р. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/publication/wcms_210950.pdf
- [14] Удосконалення національних систем звітності, збору та аналізу даних про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання. МОП, Женева, 2012 р. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/publication/wcms_207414.pdf

Успішні практики розроблення та реалізації національних систем реєстрації нещасних випадків на виробництві і професійних захворювань та повідомлення про них

Цілі

Національна система реєстрації нещасних випадків на виробництві і професійних захворювань та повідомлення про них потрібна для:

- ▶ забезпечення повних і достовірних відомостей про кількість нещасних випадків та захворювань;
- ▶ оприлюднення порівняльних національних статистичних даних і звітів, а також внесення даних до міжнародних баз;
- ▶ інформування про профілактичні заходи в галузі безпеки та гігієни праці;
- ▶ забезпечення належних та ефективних компенсаційних виплат працівникам [15].

Обсяг та охоплення

Національна система реєстрації та повідомлення повинна охоплювати всі види економічної діяльності, усі підприємства та всіх працівників, незалежно від статусу зайнятості, по всій країні.

Нижче зазначені чотири види випадків, що повинні підлягати реєстрації та повідомленню про них:

1. Нещасні випадки на виробництві (що пов'язані або виникли в процесі виконання роботи і призвели до смертельного наслідку або не смертельного травмування);

2. Професійні захворювання (будь-які захворювання, що виникли в результаті впливу факторів ризику, пов'язаних із трудовою діяльністю);
3. Небезпечні явища (ідентифіковані відповідно до національного законодавства та нормативних актів, які можуть спричинити травмування або захворювання працівників чи населення);
4. Нещасні випадки по дорозі на роботу або з роботи (нешасні випадки, що призвели до смертельного наслідку або тілесних ушкоджень по дорозі між місцем роботи і: (i) основним або тимчасовим місцем проживання працівника, або (ii) місцем, де працівник звичайно вживає їжу, чи (iii) місцем, де працівник звичайно отримує заробітну плату).

Підозри на наявність професійних захворювань потрібно вносити в систему реєстрації та повідомлення про них. Досвід показує, що багато професійних захворювань мають тривалий латентний період (інколи до 20 років і більше). Як було встановлено, вжиття профілактичних заходів до встановлення обґрунтованих доказів може запобігти зайвому ризику працівників нарадитися на небезпеку. Тому важливо збирати дані про підозри щодо наявності професійних захворювань для застереження осіб, відповідальних за ймовірність виникнення захворювань, які можуть бути пов'язані з професійною діяльністю.

Національний компетентний орган

Компетентним органом може бути міністерство, урядове відомство або інший державний орган, уповноважений видавати нормативні акти, накази та інші інструкції, які мають силу закону.

Після консультацій з найбільш представницькими організаціями роботодавців і працівників компетентний орган здійснює визначення та періодичний перегляд вимог і процедур звітності, реєстрації та повідомлення про нещасні випадки на виробництві, професійні захворювання та небезпечні явища, нещасні випадки по дорозі на роботу або з роботи та підозри на наявність професійних захворювань [16].

Компетентний орган повинен, зокрема:

- а) визначити, які категорії або види нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань, нещасних випадків по дорозі на роботу або з роботи, небезпечних явищ та подій відповідають вимогам щодо звітності, реєстрації та повідомлення про них;
- б) установити й застосовувати єдині вимоги та процедури для роботодавців і працівників на рівні підприємств, лікарень, медичних служб та інших органів, залежно від обставин щодо звітності і реєстрації нещасних випадків, випадків та підозр на наявність професійних захворювань, нещасних випадків по дорозі на роботу або з роботи, небезпечних явищ та подій;
- в) установити й застосовувати єдині вимоги і процедури повідомлення про нещасні випадки на виробництві, професійні захворювання, нещасні випадки по дорозі на роботу або з роботи та небезпечні явища до компетентного органу, страхових організацій, інспекцій праці, медичних служб та інших органів і установ у відповідних випадках;
- г) вжити відповідних заходів для забезпечення координації та співпраці між різними органами та установами;
- г) вжити відповідних заходів для надання інструкцій роботодавцям та працівникам для забезпечення дотримання ними правових зобов'язань [17].

Компетентний орган також повинен розробити відповідні механізми та системи розслідування для вико-

ристання інспекціями праці або іншими уповноваженими органами. Крім того, він повинен забезпечити підготовку та оприлюднення щорічних статистичних даних про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання.

Національна політика

Компетентний орган після консультацій з найбільш представницькими організаціями роботодавців і працівників повинен розробити, реалізувати і періодично переглядати узгоджену національну політику, спрямовану на запобігання нещасним випадкам та заподіяння шкоди здоров'ю, що впливають, пов'язані або виникають у процесі роботи, виявляючи та мінімізуючи причини виникнення нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань, небезпечних явищ та подій у робочому середовищі.

Національна політика повинна визначити загальні принципи та єдині процедури:

- а) реєстрації, повідомлення та розслідування нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;
- б) реєстрації, повідомлення та розслідування нещасних випадків по дорозі на роботу або з роботи, небезпечних явищ та подій;
- в) підготовки, аналізу та оприлюднення статистичних даних про такі нещасні випадки, захворювання та явища.

Вимоги та процедури реєстрації і повідомлення

Держави-члени повинні поступово встановлювати й застосовувати процедури повідомлення про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання з боку роботодавців та інших організацій, а саме страхових компаній, служб гігієни праці, медичних працівників та інших відповідних органів [18].

Єдині вимоги і процедури реєстрації та повідомлення, а також стандартизація інформації, яку слід подавати до різних органів (наприклад, компетентного органу, інспекції праці, установ соціального захисту) дадуть змогу зібрати потрібні дані для звітності, а також уникнути дублювання підрахунку випадків.

Вимоги та процедури реєстрації визначають:

(а) відповідальність роботодавців:

- (i) щодо реєстрації нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань та, в разі потреби, небезпечних явищ, нещасних випадків по дорозі на роботу або з роботи та підозр на наявність професійних захворювань;
- (ii) щодо надання відповідної інформації про систему реєстрації працівникам та їхнім представникам;
- (iii) щодо забезпечення належного ведення реєстраційних записів та їх використання для визначення профілактичних заходів;
- (iv) щодо утримання від вжиття каральних або дисциплінарних заходів щодо працівників за повідомлення про нещасний випадок на виробництві, професійне захворювання, небезпечне явище, нещасний випадок по дорозі на роботу або з роботи чи підозру на наявність професійного захворювання;

(б) інформацію, яка підлягає реєстрації;

(в) строк зберігання зареєстрованих відомостей; (г) заходи щодо забезпечення конфіденційності персональних та медичних даних, що перебувають у розпорядженні роботодавця, відповідно до національних законів, нормативних актів, умов та практики.

[Протокол 2002 року до Конвенції 1981 року про безпеку та гігієну праці \(Р 155\)](#), стаття 3

Вимоги та процедури повідомлення визначають:

(а) відповідальність роботодавців:

- (i) щодо повідомлення компетентних або інших уповноважених органів про нещасні випадки на виробництві, професійні захворювання та небезпечні явища, нещасні випадки по дорозі на роботу або з роботи чи підозри на наявність професійних захворювань;
- (ii) щодо надання відповідної інформації про заявлені випадки працівникам та їхнім представникам;

(б) щодо механізмів повідомлення про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання страхових організацій, служб гігієни праці, медичних працівників та інших відповідних органів;

(в) щодо критеріїв, згідно з якими потрібно повідомляти про нещасні випадки на виробництві, професійні захворювання та про небезпечні явища, нещасні випадки по дорозі на роботу або з роботи та підозри на наявність професійних захворювань;

(г) щодо термінів подання повідомлення.

[Протокол 2002 року до Конвенції 1981 року про безпеку та гігієну праці \(Р 155\)](#), стаття 4

Мінімальна інформація, потрібна для реєстрації та повідомлення

Інформацію, яку має бути внесено до реєстраційних відомостей про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання, визначають залежно від мети програми, а саме компенсацій, заходів контролю ризиків для здоров'я на робочому місці, дотримання вимог щодо повідомлення компетентного органу, планування та організації служб гігієни праці або епідеміологічних досліджень та досліджень у галузі гігієни праці.

Повідомлення має містити відомості про:

- а) підприємство, установу та роботодавця;
- б) нещасні випадки, постраждалих осіб та характер травмувань або хвороби;
- в) робоче місце, обставини нещасного випадку або небезпечного явища та в разі професійного захворювання обставини щодо ризику заразитися на безпеку для здоров'я [19].

Національні системи класифікації

Потрібно розробити, переглянути і запровадити гармонізовану класифікацію нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань з урахуванням збірки практичних правил МОП про повідомлення про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання і їх реєстрацію й «Міжнародної класифікації хвороб ВООЗ» (МКХ).

Крім того, національний перелік професійних захворювань та список діагностичних критеріїв можуть полегшити визнання та призначення компенсації в разі професійного захворювання.

Щорічні національні статистичні дані

Кожна держава-член повинна, на основі повідомлень та іншої наявної інформації, щорічно оприлюднювати статистичні дані про нещасні випадки на виробництві, професійні захворювання та про небезпечні явища та нещасні випадки по дорозі на роботу або з роботи в країні в цілому, а також їхній аналіз [20].

Рекомендація [МОП «Про перелік професійних захворювань», 2002 р. \(№ 194\)](#) може бути використана державами як модель для створення, розвитку або поліпшення і гармонізації національних систем реєстрації та повідомлення, а також призначення компенсацій у випадку травмування на виробництві та професійного захворювання. Рекомендація містить інноваційну та спрощену процедуру оновлення переліку на регулярній основі в рамках тристоронніх нарад експертів, які скликає Адміністративна рада МОП.

[Список професійних захворювань](#), оновлений у 2010 р., відображає новітні знання про виявлення та визнання професійних захворювань. Його використовують держави-члени для розроблення й оновлення національних списків. Перелік полегшує виявлення підозр на наявність професійних захворювань та допомагає державам у запобіганні, звітності, реєстрації та виплаті компенсацій постраждалим працівникам. «Відкриті позиції» в переліку призначені для визнання нових захворювань, їх заповнюють відповідно до відомостей, що надали фахівці з питань гігієни праці, лікарі, а також роботодавці, працівники та державні органи.

Статистичні дані мають бути подані відповідно до міжнародних систем класифікації, визначених під керівництвом Міжнародної організації праці або інших компетентних міжнародних організацій [21].

Усі відповідні класифікації містяться в додатку до Резолюції «Про статистику виробничого травматизму (в результаті нещасних випадків на виробництві)», ухваленої на 16-й Міжнародній конференції статистиків праці (у жовтні 1998 р.). Статистика нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань та небезпечних явищ повинна відображати їх частоту і ступінь серйозності. Статистичні дані мають бути підготовлені в розрізі основних видів економічної діяльності, професій, віку, статі й інших конкретних груп, залежно від наявних даних.

Використання та застосування даних про нещасні випадки на виробництві і професійні захворювання

Під час аналізу причин смертності на виробництві, а також нещасних випадків та професійних захворювань важливо визначити пріоритети й розробити ефективні стратегії профілактики в галузі охорони праці.

Точні та якісні дані про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання забезпечують надійну основу для:

- » опису стану здоров'я працюючого населення в розрізі галузей виробництва та соціально-економічних груп;
- » прийняття обґрунтованих рішень у галузі безпеки та гігієни праці;
- » визначення пріоритетних напрямів політики та стратегій у галузі безпеки та гігієни праці;
- » вжиття заходів з профілактики й контролю на рівні підприємств, галузей економіки та на державному рівні;
- » планування компенсаційних виплат і стратегій та програм реабілітації;
- » забезпечення спеціальної та адресної допомоги;
- » стимулювання проведення професійних епідеміологічних досліджень;
- » розроблення відповідних навчальних і освітніх програм;
- » підвищення рівня поінформованості й привернення уваги засобів масової інформації та громадськості до найважливіших проблем у галузі безпеки та гігієни праці.

Посилання

- [15] [Практичний посібник «Національна система реєстрації та повідомлення про професійні захворювання»](#). МОП, Женева, 2013 р. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/publication/wcms_210950.pdf
- [16] [Протокол 2002 року до Конвенції 1981 року про безпеку та гігієну праці \(Р 155\)](#).
- [17] [Збірка практичних правил МОП про повідомлення про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання та їх реєстрації](#). МОП, Женева, 1996 р. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/normativeinstrument/wcms_107800.pdf
- [18] [Конвенція 1981 року про безпеку та гігієну праці \(№ 155\)](#)
- [19] [Протокол 2002 року до Конвенції 1981 року про безпеку та гігієну праці \(Р 155\)](#).
- [20] Там само.
- [21] Там само.